

Fakta om investeringsskyddsregler

Investerings- skyddsregler

Investor-to-State Dispute
Settlement (ISDS)

Allmänt

EU:s förhandlingar med USA om ett Transatlantiskt partnerskap för handel och investeringar (TTIP) grundar sig på ett mandat som har godkänts av demokratiskt valda ledare för EU:s medlemsländer. När förhandlingarna är slutförda kommer alla avtalstexter att publiceras, och det slutgiltiga handelsavtalet måste godkännas både av alla EU:s medlemsländer och av Europaparlamentet.

Här gör vi inte en total genomgång av det rättsliga institut som ISDS utgör. Syftet är att i korthet;

- a. belysa betydelsen av ISDS för det europeiska näringslivet i stort och för Sverige i synnerhet,
- b. bedöma den relativa vikten för det svenska och europeiska näringslivet av att ett TTIP-avtal innehåller sådana regler, och
- c. föreslå vilka modifieringar i nuvarande regler som skulle kunna göras för att bilägga de farhågor som luftats beträffande möjliga ingrepp i staters demokratiska beslutsfattande.

Varför är investeringsskyddsregler och ISDS viktigt för näringslivet?

a. ISDS betydelse för det europeiska näringslivet och för Sverige

Internationell handel befrämjar välbefinnande, och utgör ett tacksamt föremål för beskattning. Osäkerhet och brist på fasta rättsliga institutioner hämmar handeln och minskar därmed företags utsikt till vinst och staters förväntade skatteunderlag. Redan för hundratals år sedan började därför stater att ingå avtal om vänskap, handel och sjöfart. Dessa avtal utgjorde grunden för det som senare kom att utvecklas till bilaterala investeringsskyddsavtal, så kallade Bilateral Investment Treaties – BIT. Det är uppenbart att risken att få sin utländska investeringstillgång exproprierad (beslagtagen, förstatligad eller dylikt) utan godtagbar ersättning, eller utsatt för diskriminerande åtgärder i värdstaten, minskar företags vilja att investera i andra länder. Det kan därmed antas hämma den ekonomiska utvecklingen för både företag och värdlandet. Det är i teoretisk mening svårt att entydigt belägga positiva ekonomiska effekter av BIT, eftersom alltför många antaganden i en kalkyl måste bli kontrafaktiska, det vill säga det går inte att göra ett praktiskt experiment där man både har och inte har ett BIT mellan samma länder. Det är också mycket svårt att jämföra länder som har BIT med länder utan, eftersom förhållanden aldrig är lika. Däremot talar den rikliga förekomsten av BIT entydigt för att de anses vara gynnsamma för båda parter, annars hade de knappast varit så många som de är.

Ursprungligen slöts BIT mest mellan utvecklade länder och utvecklingsländer. Under senare år har dock en mängd avtal slutits också mellan länder på relativt sett jämställd ekonomisk nivå, till exempel mellan Sverige och före detta medlemmar i COMECON/Warszawa-pakten. Därtill kommer att ett antal stora så kallade övergångsekonomier, till exempel Brasilien, Indien och Kina, får en allt större tyngd i det internationella ekonomiska systemet och drar till sig en allt större andel av de internationella investeringsströmmarna. Behovet av rättsligt skydd mot otillbörliga ingrepp i äganderätten i dessa länder ökar därmed. Men också mellan redan fullt utvecklade ekonomier verkar behovet av investeringsskydd att öka. Anledningen är både att

den totala storleken på investeringar i sådana länder är enorm, och att stora politiska ingrepp i företagets verksamhet blir allt vanligare – även sådant som kan betecknas som de facto-expropriering utan ersättning verkar bli vanligare. En ytterligare komplicerande faktor är att den rättsstatlighet och rättstrygghet, som vi i västvärlden ofta självgott tror oss ha, i realiteten inte alltid föreligger. Jurysystemet i USA skulle kunna resultera i mannamån till nackdel för utländska företag vid en konflikt mellan dessa och till exempel en delstat. I länder utanför EU är förtroendet för rättsystemets oberoende i EU-länder inte alls så starkt som vi själva föreställer oss, särskilt inte när det är fråga om en tvist mellan ett utländskt företag och en stat.

OECD-ländernas¹ samlade direktinvesteringstillgångar i utlandet uppgick 2012 till 41 procent av deras BNP. Svenska företags utlandstillgångar uppgick samma år till hela 77 procent av BNP². Ett antal länder i EU; Luxemburg, Belgien, Irland och Nederländerna, har utländska tillgångar som överstiger 100 procent av BNP – från 289 till 128 procent. EU hade sammanlagt 66 biljoner kronor i utländska direktinvesteringstillgångar, varav ”lilla” Sverige stod för 2728 miljarder kronor. Bjässarna i EU är Storbritannien, Frankrike och Tyskland med respektive 12,1-10,4-10,4 biljoner kronor i utlandstillgångar.

Det finns i hela världen för nuvarande omkring 3000 BIT eller investeringsskyddskapitel i frihandelsavtal. Efter hand har just ISDS kommit att bli den föredragna tvistlösningsmekanismen. En stark anledning är bland annat att möjligheten för det enskilda företaget att vända sig direkt mot den stat man anser har brutit mot avtalet, utan att blanda in sitt eget lands regering, undviker en politisering av investeringstvister. Stater vill mycket ogärna störa de mellanstatliga relationerna på andra områden, som oftast är viktigare än ett enskilt ersättningsärende. En annan anledning är att en skiljedom i ISDS-fall är möjlig att göra rättsligt gällande i 150 stater, enligt ett internationellt avtal från 1958 – den så kallade New York-konventionen. OECD har uppskattat att 93 procent av alla BIT innehåller bestämmelser om ISDS.

Enligt FN-organisationen UNCTAD³ har hittills 98 stater utsatts för 568 anspråk där ISDS utgjort grunden för det klagande företags talerätt. (Detta kan jämföras med WTO⁴ där hittills 478 mål anhängiggjorts för tvistlösning – alltså fall där stater ansett det så viktigt att skydda sina handelsintressen att de gått rättsligt tillväga gentemot en annan stat.)

Av ISDS-fallen har i skrivande stund 274 avgjorts; 43 procent till förmån för den inblandade staten, 31 procent till förmån för det klagande företaget, och i 26 procent av fallen har parterna ingått förlikning. Tre internationella avtal står för en betydande andel av de anhängiggjorda fallen; NAFTA 51 fall (North American Free Trade Agreement), ECT 42 fall (Energy Charter Treaty, för övrigt grunden för en talan som Vattenfall nu för mot Tyskland) och BIT-avtalet Argentina-USA 17 fall. Dessutom har 72 fall sitt ursprung i BIT mellan EU-medlemsstater. Investerare från utvecklade länder står för majoriteten av klagomålen. Hittills härrör 125 klagomål från USA, 61 från Nederländerna, 42 från Storbritannien och 39 från Tyskland.

¹ OECD är en samarbetsorganisation för de mest utvecklade ekonomierna i världen. Det står för Organization of Economic Cooperation and Development.

² BNP = Bruttonationalprodukt, är det samlade värdet av all produktion i ett land under ett år.

³ United Nations Conference on Trade and Development.

⁴ WTO, världshandelsorganisationen. WTO sliter bland annat tvister mellan medlemsländerna.

Från EU sammanlagt härrör 225 klagomål, och under de senaste 30 åren har fler sådana anförts från EU-länders företag än från USA:s. Det är inte bara stora företag som använder sig av ISDS – en OECD-studie visar att 22 procent av klagomålen anföras av individer eller små företag. Mellanstora och stora företag står för 50 procent av fallen och för de resterande 28 procent finns ingen offentlig information om den klagande parten.

Av det ovan anförda framgår att ISDS på inget sätt är en försumbar komponent i skyddet av utländska investeringstillgångar. Tvärtom framstår det som ganska anmärkningsvärt att företag i fler än 500 fall de sista decennierna ansett sig som så misshandlade att de gått till skiljeförfarande. Företags första instinkt brukar som bekant vara att försöka lösa tvister i godo, i all synnerhet om motparten är en stat, med den makt och de resurser som en stat förfogar över – också en liten stat är oftast stor i förhållande till ett företag. Därtill kommer att företag måste beakta risken för att eventuell framtida verksamhet i den berörda staten blir påverkad negativt – statliga byråkratier har enorma reella möjligheter att trakassera eller hindra ett företag. En svart-listning de facto är i många länder ett inte osannolikt resultat av en talan på grundval av ett investeringsskyddsavtal.

Ett mycket uppmärksammat exempel i närtid är Argentinas beslut att, utan adekvat ersättning, förstatliga det spanska företaget Repsols tillgångar i landet (majoritetsandelen i oljebolaget YPF). Värdet av Repsols tillgångar i Argentina beräknades av Repsol självt till 10,5 miljarder \$. Repsol startade processen att dra Argentina inför en skiljenämnd, enligt det bilaterala investerings-skyddsavtalet mellan Argentina och Spanien, men accepterade till slut en förlikning där man erhöll 5 miljarder \$ (i argentinska statspapper) för sina aktier. Hade det inte funnits något BIT att åberopa så hade Repsol sannolikt fått mycket svårt att utverka någon slags kompensation över huvud taget.

57 procent av 274 fall har som ovan framgått avgjorts till det klagande företags förmån eller medfört förlikning. Det är således 156 fall där en stat, helt eller delvis, uppenbart brutit mot sina skyldigheter att inte expropriera utan ersättning eller att inte diskriminera. Sannolikt är antalet verkliga fall av diskriminering eller utebliven/otillräcklig ersättning vid expropriation eller dylikt långt högre. Bilaterala investeringsskyddsavtal, med eller utan ISDS, framstår därför som ett nödvändigt (om än inte tillräckligt) avskräckningselement gentemot stater med bristande tradition av rättssäkerhet. Eftersom ISDS-instrumentet innebär ett minimum av statlig inblandning ökar företagets reella möjligheter att göra sina rättigheter gällande. Om ett företag först måste förmå den egna staten att väcka talan mot värdstaten så inses det lätt att sannolikheten för att ett klagomål ska få effekt minskar drastiskt. Stater är som regel mycket obenägna att skapa konflikter med andra stater. Möjligheten att få ersättning för ett brott mot ett investerings-skyddsavtal skulle därmed också minska drastiskt. Att framdeles avstå från ISDS förefaller sammantaget att inte ligga i företagets intresse.

Varför behöver vi investeringsskyddsregler med ISDS i förhållande till USA?

b. Betydelsen av ISDS i TTIP

För svenska företags vidkommande är USA den för nuvarande i särklass största investeringsmarknaden, med hela 425 miljarder kronor i tillgångar 2012. (Investeringstillgångarna i Kina uppgår till 50 miljarder kronor.) USA:s relativa betydelse har dessutom ökat markant över tid: 2008 var våra tillgångar där 341 miljarder kronor (Finland, som nu ligger på andraplats, då 347), 2009 var siffran 358 miljarder (Finland 324), och 2010 hade den gått upp till 412 miljarder (Finland 286). USA är också den största investeringsmarknaden för EU totalt sett, med omkring 1,5 biljoner Euro i tillgångar 2011. USA-företag har ungefär lika stora tillgångar i EU.

USA är en rättsstat, men det kan inte uteslutas att politiken i en framtid helt eller delvis drivs mot en riktning av fientlighet gentemot utländska företag (jämfört med de protektionistiska bestämmelserna om ”Buy American” som infördes under finanskrisen). Särskilt på delstatsnivå kan det inte uteslutas att man fattar politiska beslut avsedda att specifikt gynna amerikanska företag, och därmed diskriminerar europeiska företag. Förvisso kan ett europeiskt företag i ett sådant fall möjligen inleda en rättsprocess med krav på ersättning i amerikansk domstol, men väl att märka är att inhemska domstolar inte automatiskt är förpliktade att iaktta USA:s internationella åtaganden. Det amerikanska systemet med juryer i civilmål är också en komplicerande faktor. Juryer består inte av rättssakkunniga och anses i ganska betydande utsträckning att låta sig vägledas av känslor. Detta lär inte gagna ett europeiskt företag. Enbart volymen av europeiska investeringar skulle därmed kunna motivera att EU inom ramen för TTIP skaffar sig en återförsäkring i form av ett investeringsskyddsavtal. (Ett antal östeuropeiska länder i EU har redan BIT med USA.) Som anförts ovan under *a*. vore det också mest ändamålsenligt att låta ISDS bli det avsedda tvistlösningssinstrumentet.

Utöver den bilaterala relationen med USA så måste vi också beakta de externa konsekvenserna av att ett TTIP-avtal eventuellt inte innehåller investeringsskyddsregler, eller i vart fall avstår från ISDS-instrumentet. EU förhandlar för nuvarande ett investeringsskyddsavtal med Kina. Oavsett om EU får ett BIT med USA eller ej, så lär Kina vara villigt att sluta ett BIT med oss – kinesiska företag blir allt mer aktiva som internationella investerare och kommer att ha ett ökande behov av skydd. Den springande punkten är ISDS. Om vi inte har ISDS med USA så minskar sannolikheten av att Kina skulle godta ISDS i ett avtal med EU. Mot den bakgrunden, och mot bakgrund av att Kina inte är den enda uppstigande ekonomi som EU har att förhålla sig till i framtiden, är det ett starkt strategiskt intresse för svenska företag att ISDS blir en del av TTIP.

Vilka ändringar i nuvarande system skulle kunna vara möjliga för att bilägga farhågorna mot ISDS

c. Vilka justeringar i nuvarande ISDS-regler vore acceptabla för Svenskt Näringsliv?

Utan ett investeringsskyddskapitel är det mycket osannolikt att USA över huvud taget kommer att gå med på ett avtal. Vi utgår därför från att ett TTIP-avtal kommer att innehålla ett sådant. Eftersom tvistlösningsskomponenten blir avgörande för företagens möjlighet att på egen hand

kunna väcka talan vill vi att ISDS ska bli den valda lösningen också i TTIP. ISDS i sin nuvarande tappning har dock mötts av kritik på olika områden. Vi kan tänka oss ett flertal åtgärder avsedda att bilägga de farhågor som framförts. Det finns dock ett antal förslag som vi inte anser ändamålsenliga – de skulle bara göra instrumentet tandlöst.

Kritiken mot ISDS baseras i allt väsentligt på föreställningen att ISDS innebär ett ingrepp i staters möjligheter att lagstifta, och att ISDS därmed skulle utgöra ett hot mot till exempel åtgärder avsedda att skydda människors och djurs hälsa, och miljön i största allmänhet. Stater skulle på grund av rädsla att ådra sig skadeståndsskyldighet i ISDS-förfaranden dra sig för att lagstifta, så kallad regulatory chill. Argumentet är nästan, men inte helt, grundlöst. Ett antal länder är nu på väg att dra sig ur BIT av denna påstådda anledning, bland annat Indonesien och Sydafrika. Det har också framförts att själva skiljedomprocessen inte är transparent, och att utanförstående intressen inte tillgodoses. (Vissa tror att ISDS kan utnyttjas för att tvinga fram privatiseringar av verksamheter i offentlig sektor. Det finns också påståenden om att ISDS gör det möjligt för företag att stämna stater på grund av utebliven vinst. Båda påståendena är, som framgår nedan, grundlösa.) Oavsett de sakliga skälen i de fall där ett klagande företag fått eller kan få rätt till ersättning av en värdstat, så kan vi konstatera att stater alltid har rätt att lagstifta. Detta gäller också under BIT. Men staters rätt att lagstifta är genom ett BIT hämmad i så måtto att lagstiftningen bland annat

- Inte får avse expropriation (direkt eller indirekt) av egendom – utan relevant och prompt ersättning – hos företag från den andra staten.
- Inte får innebära diskriminerande behandling av företag från den andra staten.
- Inte får vara uppenbart oproportionerlig.
- Inte utan goda skäl får innebära ett avsevärt ingrepp i företags äganderätt.

Beter sig en stat på detta sätt, så kan konsekvensen bli att den tvingas betala skadestånd till det förfördelade företaget. Staten kan dock aldrig tvingas att ändra sin lagstiftning. De skadestånd som hittills utdömts i skiljeförfaranden enligt ISDS har i snitt legat på cirka 10 procent av det yrkade beloppet.

Att en stat avstår från en skärva av sin suveränitet när man sluter ett BIT ligger i sakens natur. Det gör stater alltid när de ingår internationella avtal. Också medlemskapet i till exempel FN, Europarådet eller EU innebär att en stat frivilligt avstår en del av suveräniteten. Det innebär alla internationella avtal, till exempel Kyoto-protokollet om utsläppsminskningar eller Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. En stat har emellertid alltid rätt att lagstifta i frågor om så kallad ordre public, det vill säga rikets säkerhet, allmän ordning och säkerhet, människors och djurs hälsa, och miljö i allmänhet. Under senare tid har man också i nya BIT kommit att utvidga och precisera de områden vari en stat alltid är suverän. Det avtal som kommit längst i det avseendet torde vara EU:s (ännu inte ratificerade) avtal med Kanada, det så kallade CETA.

Vår grundläggande inställning är att:

- a.** Företag eller privatpersoner inte genom ett tvistlösningsförfarande som ISDS ska ges makt att ändra eller inskränka rätten att lagstifta.
- b.** Om en lagstiftning direkt eller indirekt avhänder ett företag eller en privatperson dess äganderätt så ska snabb, relevant och icke-diskriminerande ersättning utgå.
- c.** Tvistlösningsförfarandet ska vara så snabbt och transparent som möjligt, och oberoende från statlig inblandning.

Ett antal element skulle kunna tillföras ISDS så att den kritik som riktats mot ISDS tillgodoses. Den följande uppräknningen är inte avsedd att vara fullständig – andra åtgärder är tänkbara. Den är inte heller baserad på den enskilda åtgärdens bedömda relativa vikt, utan tar sin utgångspunkt i olika kronologiska aspekter på ett tvistlösningsförfarande.

1. Preambeln

Varje internationellt avtal har ett inledande avsnitt, en så kallad preambel, med beaktandesatser där parterna i mer allmänna ordalag förklarar sin avsikt med att ingå avtalet. I fall av internationell skiljedom brukar skiljedomspanelen beakta preambeln när man hamnar i tolkningsbekymmer. Preambeln kan då ge vägledning. En preambel i TTIP avseende BIT skulle mer tydligt än som nu är vanligt kunna ange parternas avsikt att inte inskränka lagstiftningsmöjligheterna avseende miljö, hälsa och säkerhet.

2. Tydliga definitioner

Avtalet kan mer precist (som i CETA) beskriva vad som egentligen avses med vanliga begrepp i BIT, till exempel icke-diskriminering, "fair and equitable treatment" (rättvis och jämlik behandling), indirekt expropriation, och kompensation.

3. Generella undantag

Avtalet kan innehålla en uppräknning av generella undantag, till exempel sådana som återfinns om så kallad ordre public i GATT artiklarna XX (allmänna undantag) och XIV (undantag från regeln om icke-diskriminering). Undantaget kan i princip avse vilket politikområde som helst.

4. Vägskälsparagraf

Avtalet kan innehålla en bestämmelse om att det klagande företaget måste välja mellan inhemska rättsmedel (alltså i värdstaten) och ISDS eller annat internationellt förfarande, så att det inte samtidigt pågår två eller flera processer om samma sak.

5. Bestämmelse om okynnestalan

Avtalet kan innehålla en paragraf som filtrerar bort uppenbart ogrundade anspråk (som i CETA), och kombinerad med en bestämmelse om att företaget i sådant fall måste stå motpartens (värdstatens) kostnader.

6. Obligatoriskt medlingsförfarande innan man går till ISDS

Avtalet kan stadga att företaget måste företa konsultationer med värdstaten och/eller hemstaten eller underkasta sig ett medlingsförfarande innan man går till skiljedomspanel. Detta kan kombi-

neras med bestämmelser om tidsfrister ("cooling off period"), under vilka man till exempel inte får yrka på skiljedom.

7. Tydligare definitioner av vilka investeringar som är skyddade

Detta torde i princip vara okontroversiellt, men kan i praktiken få stora konsekvenser. Därför krävs stor omsorg av EU:s förhandlare så att företag inte i en framtid drabbas av rättsförluster.

8. Särskilda undantag

Avtalet kan innehålla särskilt definierade undantag, avseende till exempel offentlig sektor generellt, finansiella tjänster, skatter eller företag i försvarssektorn. Också här är det viktigt med stringenta definitioner.

9. Ingen så kallad paraplyparagraf

BIT innehåller ibland så kallade paraplyparagrafer som innesluter också brott mot civilrättsliga avtal (vanliga affärsavtal) i investeringsskyddet. Dessa kan ge ett företag rätt att, istället för att stämma staten för kontraktsbrott inför nationell domstol, dra den inför en skiljedomspanel. Den möjligheten behöver inte tas med.

10. Transparens

Avtalet kan stadga att till exempel FN-organet UNCITRAL:s⁵ nya regler om insyn infogas i TTIP. De innebär bland annat att information om tvisten måste publiceras, att parternas och skiljenämndens namn publiceras, vilket ekonomiskt område som berörs och på grundval av vilket avtal talan förs. Utom i de fall där stats- eller företagshemligheter måste skyddas så ska muntlig argumentation eller bevisföreteende vara offentligt.

11. Möjlighet för andra än parterna att komma med synpunkter

I en del rättssystem finns det möjlighet för andra som kan anses ha ett intresse i en tvist att inkomma med synpunkter på den, så kallat *amicus curiae*. (I till exempel WTO kan medlemsstater ge synpunkter i pågående tvister utan att vara direkt berörda av dem.) Avtalet skulle kunna ge rätt till till exempel miljöorganisationer eller näringslivsorganisationer att bevaka tvisten och inkomma med synpunkter.

12. Uppförandekod för skiljemännen

Avtalet kan ta in en sådan.

⁵ United Nations Conference on International Trade Law

Det finns ett antal föreslagna åtgärder som vi motsätter oss. Några av dem, och varför vi är emot, följer nedan.

1. Uttömning av nationella rättsmedel

Avtalet kan innehålla en bestämmelse om att det klagande företaget först måste gå igenom alla inhemska rättsinstanser i värdlandet och ha förlorat, innan man har rätt att väcka talan enligt ISDS-instrumentet.

Vår ståndpunkt: **NEJ**. Detta skulle avsevärt öka företagens kostnader till mycket osäker nytta. En stat med otillfredsställande nivå av rättsäkerhet skulle i praktiken kunna se till att ett avgörande aldrig kom ut ur den högsta domstolsinstansen. Även om man lade till en paragraf om oskälig tidsutdräkt så skulle ISDS-instrumentet i praktiken vara neutraliserat.

2. De avtalsslutande staterna kan komma överens om att bara de gemensamt får avge bindande tolkningar av innebörden i avtalet

Det finns både plus och minus med detta, ett minus är bland annat att det kommer att öka politiseringsgraden i eventuella tvister.

Vår ståndpunkt: **NEJ**. Förutom problematiken med en återpolitisering av hela processen, så kan det dessutom ge staterna möjlighet att i efterhand ändra innebörden av avtalet.

3. En särskild domstol inrättas för att hantera ISDS-fall

Detta vore en teoretiskt möjlig lösning, men sannolikt kolossalt tidskrävande att ens få på plats, vartill kommer kostnadsaspekten. Dessutom kvarstår problemet med eventuell politisering.

Vår ståndpunkt: **NEJ – INTE NU, MEN KANSKE SENARE**. Vi bör söka ett samförstånd med USA, och inte ställa upp krav som innebär att det inte blir något avtal över huvud taget. Med lämpliga modifieringar av ISDS-instrumentet borde alla rimliga farhågor kunna tillgodoses. Ett TTIP-avtal kan innehålla skrivningar om att parterna inför framtiden ska undersöka möjligheten att sinsemellan institutionalisera ISDS-förfaranden. En domstol reser också frågan om en eventuell möjlighet att överklaga ett utslag. Det inses lätt att ett förfarande i flera instanser blir kolossalt tids- och kostnadskrävande. Denna aspekt på ISDS bör därför först utredas grundligt.

4. Var part bär sin processkostnad idag - ändring?

I dag bär varje part sin egen kostnad, oavsett fallets utgång. Risken att behöva stå för den svarande statens processkostnad i det fall man förlorar skiljedomstalan torde utgöra en kraftfull spärr mot okynnesprocesser eller "långskott". I EU:s avtal med Kanada stadgas att tappande part ska bära motpartens kostnader. Det var att gå ett steg för långt. Det hade räckt med att låta en uppenbart ogrundad talan leda till den följden.

Vår ståndpunkt: **NEJ**. Det finns redan så många spärrar inbyggda att privatpersoner och SME-företag redan är mycket allvarligt handikappade. Risken att eventuellt behöva stå för den svarande statens kostnader (som den kan blåsa upp så mycket den orkar) lär bara göra ISDS irrelevant för dem. De riktigt stora företagen är ganska okänsliga för eventuella processkostnader i sådana här sammanhang. I de fall de väljer att tillgripa ISDS så anser de sig sannolikt redan ha fått lida så stora förluster att utsikten att eventuellt behöva betala den svarande statens rättegångskostnader knappast är relevant.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00